

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 DERSİ

UZUN TEZ

“KORKUDAN KORKMAK”

Öğrencinin Adı: Şevinnur

Öğrencinin Soyadı: ÖZER

Öğrencinin Numarası: D1129-0140

Danışman Öğretmen: Tülay CENİK AKFIRAT

Sözcük Sayısı: 3647

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal, “Tek Kanatlı Bir Kuş” adlı romanında, toplumun yarattığı korkuları, neden ve sonuçlarıyla, Anadolu insan modeli aracılığıyla nasıl ele almıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Türk Yazını Dersi kapsamında uzun tez olarak hazırlanan bu çalışmada Yaşar Kemal'in "Tek Kanatlı Bir Kuş" adlı yapıtı incelenmiştir. Tezin araştırma konusu, yapıttaki 'korku' izleğinin, Anadolu insanı gerçekliğı ile işlenmesidir.

Bu konunun seçilmesinin nedeni korku olgusunun bireysel olarak çoğalmaya başlaması ile efsaneleştirilerek toplumsal bir boyut kazanmasının, yapıt boyunca işlenen bir sorunsal olmasıdır. Bu anlamda yapıt, toplumsallaşan korkuya bir çıkış yolu aramış, bu arayışı figürler aracılığıyla okuyuculara yansıtmıştır. Figürlerin efsaneleşen korkuya tepkileri, onların Anadolu insanı kimliğı ile bütünleşen karakter yapıları doğrultusunda olmuştur.

Bu konudan hareketle, yapıttaki korku olgusu, bireyler üzerindeki etkiler ve tepkiler incelenerek somutlanmıştır. Bu olgu tezde, korkunun oluşum süreci ve korkuyla mücadele başlıkları altında incelenmiştir. Efsaneleşen korkuların, bireylerden toplumlara aktarılması ile korkunun öğretilen bir duygu olduğu sonucuna varılmıştır.

Sözcük Sayısı: **123**

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	1
2. Korkunun Oluşum Süreci.....	3
3. Korkuyla Mücadele.....	8
4. Sonuç	11
5.	
Kaynakça.....	12

Konu: Yaşar Kemal'in *Tek Kanatlı Bir Kuş* yapıtında Anadolu insanı gerçekliğinde "korku" izleği.

Araştırma sorusu: Yaşar Kemal, *Tek Kanatlı Bir Kuş* adlı romanında, toplumun yarattığı korkuları, neden ve sonuçlarıyla, Anadolu insanı modeli aracılığıyla nasıl ele almıştır?

1. GİRİŞ

Korku, öğrenilen bir sürecin sonucudur. Çoğu zaman bireylerde başlayıp toplumsallaşan ve içinde yayıldığı toplulukları etkisi altına alan bir duygu olduğu düşünülür. Oysaki korkunun başladığı nokta, bireye korkuyu öğreten toplumsal yapılarıdır. Korku her ne şekilde oluşursa oluşsun, eğer sebebi araştırılmazsa, insanların hayatlarında önemli birer engelleyici olur. Böylece sebebi bilinmeyen korkuların karşısında kişinin eli kolu bağlanır. Yaşar Kemal, son romanı *Tek Kanatlı Bir Kuş*'ta, bireyin elini kolunu bağlayan, öğretilen korkunun bireyden topluma doğru gidişini 'Anadolu insanı' gerçekliğinde işler. Yaşar Kemal'in romanlarında karakter ve konu seçimleri göz önüne alındığında, yapıtlarında yer verdiği karakterleri, Anadolu'nun köylerinden seçmesi ve yapıtlarının konularını da Anadolu insanların gerçekliklerinden oluşturması, onun yazar kimliğini oluşturmuştur. Nedim Gürsel, Yaşar Kemal'in yazar kimliğinin yönünü, "*Yıllar önce Yaşar Kemal'le yaptığımız bir tren yolculuğunda, 'Her yazarın bir Çukurovası vardır' demişti bana, 'Faulkner da, Kafka da, Joyce da bir bakıma kendi Çukurovalarını yazdılar.'*"¹ sözleriyle gözler önüne sermiştir. Yaşar Kemal, doğup büyüdüğü Çukurova topraklarını; İnce Memed, *Yumurcuk Kuşu*, *Kale Kapısı* ve *Orta Direk* gibi romanlarında yapıtların odak noktası haline getirmiştir. Çukurova'da doğup büyümüş Yaşar Kemal, yörenin dokusunu onlardan biri olarak ayrıntılı gözlemlemiş ve buradaki yaşamı bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermiştir. "*Yaşar Kemal okumak bu toprağı dinlemek gibiydi.*"² Ferhat Uludere bu düşüncesiyle, şüphesiz Yaşar Kemal'in yapıtlarında Anadolu insanı modeli, bu modelin eksiklikleri ve yürekliliklerini, iyi bir gözlem yeteneğiyle yansıtmış ve bahsetmiştir. Yaşar Kemal romanlarında çoğu kez Anadolu toplumunun geri kalmışlığına/bırakılmışlığına ve toplumsal düzendeki adaletsizliğe göndermeler yapmıştır. Bu anlamda, *Tek Kanatlı Bir Kuş* romanında, olay örgüsünün ortasına yerleştirilerek eleştirilen kavram "korku" olmuştur. Yapıtta korkunun yayılması, evrensel bir

¹ Gürsel, Nedim. *Yaşar Kemal*. İstanbul: Doğan Kitap, Ekim 2008

² Uludere, Ferhat. *Yaşar Kemal'e İtiraf*. 13 Ekim 2012

“hastalık” niteliğinde ele alınsa da Anadolu insanının eksiklikleri de korkunun oluşması, yayılması ve korkuyla mücadele bağlamında eleştirilen bir kavram olmuştur. Radikal gazetesi internet baskısında makaleleri yayımlanan Pınar Göçer’in korkunun öğretilmesi ile ilgili sözleri, yapıtın ana sorunsalını işaret eder niteliktedir: *“Korku insana dair bir duygudur diye geçiştirmeyin, korkmak öğretilir. Doğduğumuz andan itibaren korkmaya zorlanırsınız biz. Yalnız gün gelir bu kez hayat ders verir, üzerine gidemediğimiz korkuların, altında ezilir kalırız.”*³

Yapıtta yer alan karakterlerin “Yokuşlu Kasabası”na gitmek için farklı amaçları vardır ancak toplumda yayılarak efsaneleşen korku, onları “Yokuşlu Kasabası”na uzaktan bakmakla yetinmeye zorlamıştır. Yaşar Kemal yapıttaki durum hakkında,

*“Ben hep korkudan korktum. Korkudan çok korktum. Roman yazdığım zaman içimde bir korku istemezdim. O yüzden bu kitapta da korkuyu anlattım. Kayseri’de askerlik yaptığım kasabanın üzerinde büyük bir taş vardı ve bütün kasaba bu taşın üzerlerine düşeceğinden korkuyor, taşı üzerlerine düşmesin diye demir zincirlerle bağlıyorlardı. Madem korkuyorsunuz o zaman çekin gidin derdim. Seneler senesi bu korkuyu yazmak istedim”*⁴ diyor.

Yaşar Kemal’in bu sözleri ile yapıtta terkedilmiş olan “Yokuşlu” kasabasının terk edilme şifresi çözülür: korku. Bireysel korkuların yayılması, bu korkuları toplumsallaştırır. Böylece yayılan korkular efsaneleşir. Burada da Anadolu insanının yazar tarafından eleştirilen kimliği devreye girer. Anadolu insanı sormaz, sorgulamaz, araştırmaz ve denemez. Bu kadar tepkisiz Anadolu insanının efsaneleşen korkularının nasıl oluştuğunun yanıtı yapıtta açıkça belirtilmiş, Anadolu insanı körü körüne inanan kimliği yansıtılmıştır. Korkular söylentilere dönüşüp herkese yayılırken kimse neden diye sormaz, daha doğrusu neden sorusuna cevap aramaz. Böylece “Yokuşlu Kasabası”na ne olduğunu kimse bilmez. İnsanlar arasında sadece orada bir ‘şey’ olduğu bilinir, orada olan ‘şey’den amansızca korkulur. Yapıtta var olan “korkudan korkmak” olgusunun ulaştığı boyut, “Yokuşlu Kasabası”nın terk edilmesidir. Yaşar Kemal’in bu romanı 1960’lı yıllarda yazmasına rağmen, 2013 yılında basılmıştır; ancak aradan geçen zamana rağmen korkuyla ilgili bakışın korunduğu dikkat çekicidir. Başka bir yönden, toplumdaki korkunun zamana bağlı değil toplum yapısına bağlı olarak ilerlediği Bedia Ceylan Güzelce’nin, *“Kaynağı ister çocukluğunuz, ister bugün olsun, ister Anadolu’da yetişmiş olun ister*

³ Göçer, Pınar. Korkunun Romanı. 21 Kasım 2013

⁴ Yaşar Kemal

kentte, Yaşar Kemal korku ortak paydasında hayal gücümüzün sınırsızlığını bir kez daha sorguluyor.”⁵ sözleriyle anlam bulur.

Bu tezin yazılma amacı, Yaşar Kemal’in *Tek Kanatlı Bir Kuş* adlı yapıtında; korkunun insanlar arasında yayılarak bireysellikten toplumsallığa geçen bir duyguya nasıl dönüştüğü ve bunun Anadolu insanı gerçekliğiyle nasıl işlendiğini incelemektir. Bu konuyu araştırmanın önemi; bir efsaneye dönüşen korkunun Anadolu insanı tipinde nasıl oluştuğu, sonuçlarının neler olduğu ve bu korkuyla mücadele yolları yapıt doğrultusunda boyutlu olarak ele alınmasıdır. Aynı zamanda, Yaşar Kemal’in yazar kimliği ile bütünleşen ‘Anadolu yazarı’ kavramının, bu yapıtta da kendini göstermesi ve Anadolu insanının eksikliklerine değinerek *Tek Kanatlı Bir Kuş* romanının ortaya koyulmasıdır. Bu çalışma, toplumun yarattığı korkuları incelemek; bu korkuların topluma mal olması, bunun sonucunda etkisine aldığı insanların bu korkuya verdikleri tepkinin kurmaca gerçekliğinde incelenmesi açısından önemlidir.

2. KORKUNUN OLUŞUM SÜRECİ

Tek Kanatlı Bir Kuş, odak figür Posta Müdürü Remzi Tavdemir’in “Yokuşlu” kasabasına tayininin çıkması üzerine, eşi Melek Hanım ile çıktıkları yolda başlamıştır. Yapıtın başından, odak figürlerin İstasyon Şefi’yle konuşmalarına kadar geçen sürede figürler tanıtılmaktadır.

Remzi Tavdemir, Posta Müdürlüğü görevinden dolayı hayatını farklı yerlere atanarak geçiren bir figür olarak karşımıza çıkmıştır. Remzi Tavdemir, sürekli atanarak yollarda geçirdiği hayatından memnun olmayan bir figür olarak betimlenir. “Ölümdü, ölümdü onun için bu atanmalar. Ömürleri yollarda tükenmişti. Bitli, sirkeli, pireli uyuz demiryollarında...” (Kemal, 2103: 12). Remzi Bey, sahip olduğu düzeninden ve alışkanlıklarından kopmak istemeyen, gelenekçi bir kimliğe sahip olarak kurgulanmıştır. “Her atanmada böyle olurdu. Bunca yıl bu kadar kasaba, bu kadar bucak dolaşmış bir türlü alışmamıştı. Nasıl alışsın, her yer başka başka, her yerin insanı başka başka. Remzi Bey tanımadığı insandan, tanımadığı yerden korkardı.”(Kemal, 2103: 11).

⁵ Güzelce, Bedia Ceylan. Biraz da Korku’dur Anadolu. 17 Eylül 2013

Melek Hanım, Remzi Tavdemir'in eşi olduğu, bu atanmalarla dolu hayata ortak olmak zorunda kalmıştır. O da eşi gibi gelenekçi bir figür olarak kurguda yer alır. Yapıtın başından itibaren, Melek Hanım'ın 'örgü örmek' eyleminin bir leitmotif olarak sürekli tekrarlanması onun geleneksel kimliğini belirginleştirir. Anadolu kadınının bir hobisi olan örgü örmek eylemiyle Melek Hanım bir Anadolu kadını modeli olarak yansıtılmıştır. Melek Hanım, ciddi konular konuşulmaya başlandığında örgüsünü çıkararak kendisine bir uğraş edinmiş, başka bir deyişle onun 'erkeklerin işine' karışmayan geleneksel Anadolu kadını kimliği sembolik bir anlatımla vurgulanmıştır.

Posta Müdürü Remzi Tavdemir ve eşi Melek Hanım trenden inmiş, istasyona varmış ancak burada kendilerinden başka bir insan hatta hayvan bile görmemişlerdir. İstasyonun ıssızlığı, yapıtın ilerleyen kısımlarında oluşacak korku ile ilgili bir ipucu niteliğindedir. İstasyonun ıssızlığı, Remzi Tavdemir'i huzursuz etmiştir: *"Remzi Bey yorulmuştu. Dizleri sızlıyordu. İçinde bir karamsarlık vardı, elini ayağını kesen korkuya, umutsuzluğa benzer."* (Kemal, 2013: 11). Remzi Tavdemir'in algısı düşünüldüğünde yeni atandığı yere gitmek üzere ulaştığı bu istasyonun ıssızlığının onu daha da huzursuz ettiği görülür. Remzi Bey'in tanımadığı yerler, insanlar hakkındaki düşünceleri ve yaşadığı huzursuzluk hissi; onun bilinmediklerinden korkan yani korkuyla iç içe bir figür olarak daha yapıtın başında belirginleştirildiği görülür. Böylece Anadolu insanın bir özelliği somutlanmıştır. Remzi Bey'in yeniye, bilinmeyene duyduğu korkunun özünde bunlarla nasıl başa çıkacağını bilmemesi yatar ve bu durum yapıtta çok kez tekrarlanarak okuyuculara fark ettirilir. *"Yeni evden de korkardı. İnsan öyle vırt zırt, ha deyince eve alışamıyor ki... Trende uyurdu da, başını tahtaya dayayıp, mışıl mışıl, yeni bir evde öldür allah uyuyamazdı. Bir haftada, bazan da bir ayda ancak alışırdı."* (Kemal, 2013 12). Böylece Yaşar Kemal, yapıtın başında oluşturduğu figürler ile Anadolu insanı modelini çizmeye başlar.

Remzi Tavdemir, işini zorlayıcı bulmasına rağmen görevini aksatmak istemeyen sorumluluk sahibi bir olarak karşımıza çıkar ve bu görev bilinci korkusunun önüne geçer, "Yokuşlu Kasabası"na varması yolunda pes etmemesini sağlar. İstasyon Şefi'nin *"sen Yokuşlu'ya gitme. Gidemezsin,*

gidemeyeceksin.” (Kemal, 2013: 14) sözleri, Remzi Tavdemir ve Melek Hanım’ın karşılıklarına, kasaba ile ilgili yayılmış korku efsanesinin ilk çıkışı olmuştur. Remzi Tavdemir ve Melek Hanım’ın istasyona geldiklerinde hiç kimsenin olmaması, onları huzursuz etmiştir. Huzursuz olmalarının nedeni, Remzi Tavdemir’in görevini ne pahasına olursa olsun yerine getirme isteğine karşılık içinde bulunduğu durumda ne yapacağını bilememesidir. İstasyon Şefi onları “Yokuşluya” gidemeyecekleri konusunda uyardıktan sonra da, Remzi Tavdemir görevini yerine getirmesini engelleyecek olan bu korkunun gerekçesini merak etmiştir. İstasyon Şefi’nin ‘neden’ sorusu soruldukça konuyu değiştirerek çaya getirmesi yine yapıtta nedensiz korkuları ve bunlardan kaçışı işaret edecek şekilde tekrarlanan bir ögedir. İstasyon Şefi Sadrettin Bey, bulunduğu yerde yalnız olduğunu yineleyerek, Remzi Bey ve Melek Hanım’ın istasyondan ayrılmalarını geciktirmek için çabalamıştır. Sadrettin Bey’in yalnızlığının bir sembolü olmanın yanı sıra çay, Sadrettin Bey’in “Yokuşluya” ne olduğunu bilmemesinden dolayı, Remzi Tavdemir ve Melek Hanım’ın ‘neden’ sorularına cevap verememesinin üstünü kapatmak için bir araç olmuştur. “ ‘Yokuşlu yok artık. Kasaba dağıldı. Ben de fazla bilmiyorum ama...’ Karı koca, ikisi iki yerden: ‘Ne olmuş, ne olmuş?’ ‘Fazla bir şey bilmiyorum ama Yokuşluya bir şey olmuş. Dağ çökmüş altında mı kalmış, bir şey mi olmuş, geçen de birisi anlatıyordu. Bir şey olmuş işte. Remzi Bey bir çay daha...’ ” (Kemal, 2013: 19). Sadrettin Bey’in, kasabaya ne olduğunu bilmemesi, buna rağmen oraya ‘tuhaf bir şey’ olduğu gerekçesiyle Remzi Tavdemir ve Melek Hanım’a oraya gitmemelerini söylemesi, Remzi Tavdemir’i, oraya gitmemesi için tatmin etmemiştir ve görevini yerine getirmek için “Yokuşlu Kasabasına” gitmesine engel olamamıştır. “ ‘Olmaz’ dedi Remzi Bey, ‘olmaz’. ‘Yıkılmışsa batmışsa da görmeliyim kasabayı, görmeli öyle geri dönmeliyim.’ ” (Kemal, 2013: 19). Böylece korkunun Melek Hanım ve Remzi Tavdemir’i henüz etkisi altına almadığı görülmüştür. Bunun nedeni, yayılan ve efsaneleşen korkunun içinde buldukları toplum tarafından kabul edildiğinin bir kanıtını henüz görmemeleridir. Sadrettin Bey’in, Tavdemir ailesinin “Yokuşlu Kasabasına” gitmemeleri için somut bir neden sunamaması da bunun başka bir nedenidir. Sadrettin Bey’in yapıttaki işlevi, sorgulamadan ve nedenini bilmeden körü körüne toplumun korkularının birer parçası olan Anadolu insanının bir temsil etmesidir.

Melek Hanım ve Remzi Tavdemir'in, Sadrettin Bey'in tüm ısrarlarına rağmen "Yokuşlu Kasabasına" gidip görevlerini yerine getirme düşünceleri doğrultusunda, kasabaya gitmek için durdurdukları otobüsün şoförünün sözleri, Sadrettin Bey'in sözlerinin bir tekrarı niteliğinde olmuş, bu anlamda Remzi Tavdemir ve Melek Hanım'ın aklında, "Yokuşlu" gerçekten 'bir şey' olduğu düşüncesini uyandırmıştır.

"İsterseniz hemen indiririm eşyaları. Ben sizi Yokuşlu'ya kadar götüremem. Hiç kimse de Yokuşlu'ya gitmek yürekliliğini gösteremez. Sizi kavşakta bırakırım, kasaba uzaktan gözüküyor. Hep böyle yapıyoruz. Bak, abi bana şurada tıkr tıkr milyonu saysan ben Yokuşlu'ya giremem. Kimse de giremez. Orada kavşakta. Hiçbir şoför gitmiyor. Hiç kimse de gitmiyor ya... Gidenleri biz orada indiririz. Bir aydır hiç kimseyi de indirmedim ya..." (Kemal, 2013: 21).

Kimsenin Yokuşlu Kasabası'na gitmeye cesaret edememesi, insanların Yokuşlu Kasabası ile ilgili büyük bir korkuya sahip olduklarını göstermiştir. İnsanlar kasabada korkulan 'şeye' dair yalnızca kulaktan dolma bilgilere sahiptir, böylece bu bilgiler yayılarak korku efsaneleşmiştir. Artık Melek Hanım'ın da, kasabaya ne olduğu hakkında bir huzursuzluğa kapılmasıyla birlikte 'merak' izleği ortaya çıkar. Merak korkuyu oluşturan ve besleyen bir öge olarak ele alınır.

"Nasil olsa gelir birisi, sen keyfine bak Remzi Bey..." 'Böyle bir kasabaya yaklaşırken, hangi kasaba olursa olsun, uzaktan bir koygun uğultu gelir. Bu kasabadan çit çıkmıyor. Bir şey var bu kasabada. Bir hal gelmiş bu kasabanın başına. Belki de kötü bir şey. O Laz anlatamadı ki... Bir şeyler biliyordu bu kasaba hakkında ama o Laz anlatamıyordu ki' (Kemal, 2013: 28).

Geleneksel Anadolu kadını olarak kurgulanan Melek Hanım'ın, kasabaya ne olduğu hakkında merak içinde olmasına rağmen, eşini sakinleştirmeye ve rahatlatmaya çalışması kimliğiyle örtüşen bir davranıştır. Kasaba'nın terk edilmesi ve sessizlik içinde olması, Remzi Tavdemir'de de kasabaya ne olduğu hakkında bir merak duygusu uyandırır. Remzi Tavdemir ve Melek Hanım, başta kasabaya gitmek konusunda tereddüt bile etmemişken, kasabaya yaklaştıkça, korku gerçekliğiyle yüzleşmiştir.

"Şimdi iyice merak ediyordu bu kasabayı. Korkuya benzer, yılgnlığı, yarı uyku haline benzer bir duyguda bunalarak. Bir kasabanın başına ne gelebilir ki de, içine kimse giremez onun. Bu çaycı Laz alay etti benimle, diye düşündü. Otobüs şoförünü de fitledi, o da beni buraya buraya bıraktı gitti. (...) Ne gelebilir başına bir kasabanın? Ya neden hiç duman tütmüyor? Ya neden hiçbir gürlüti, uğultu gelmiyor? Haydi hepsinden vazgeçtik, bir ezan sesi de mi yok? Minaresi var, hem de üç tane. (...) Hükümet oraya posta müdürünü niçin atasın, bomboş kasabaya niçin?" (Kemal,2013: 30-31).

Remzi Tavdemir ve Melek Hanım'ın tekrar bir otobüs durdurmaları ve şoförden, daha önce defalarca aldıkları: "Yokuşlu'ya bir şey olmuş. Ben de bilmiyorum. Kimse de bilmiyor ya, oraya hiç kimse gitmiyor." (Kemal, 2013: 34) karşılığını almaları, kasabaya ne olduğu hakkındaki meraklarını

körüklemiştir. Bunun sonucunda Remzi Tavdemir merakını gidermek isteyerek, kasabaya gitmeye niyetlenecek olsa da Melek Hanım buna engel olur. Melek Hanım'ın bu tutumu; eşini korumak istemesinin yanı sıra korktuğunu sorgulamaktan kaçınması, yapıtın bu kısmında tekrar bir Anadolu insanı motifi çizmiştir. Böylece korkunun sebebinin araştırılması yolunun önü tıkanmış, başka bir deyişle merak korkuya yenik düşmüştür. Merak duygusunun tatmin edilememesi ile korku duygusu baş gösterir.

Melek Hanım ve Remzi Tavdemir'in bulunduğu yol kenarından geçen yolcunun kasaba hakkında söyledikleri, Melek Hanım ve Remzi Tavdemir'in önceden duydukları ile aynı doğrultuda değildir. “ *‘Hiçbir şey olmamış’ dedi. ‘Olduğu gibi, yerli yerinde duruyor, amma içinde hiç adam yok.’* ” (Kemal, 2012: 38). “*Hiçbir şey yok orada. Bir boşluk, bir yalnızlık. Hiçbir şey yok başka. Bir şey olsa bana olurdu ağam. Yirmi gündür her gün girip girip çıkıyorum.*” (Kemal, 2013: 39). Yolcunun sözleri, kasaba hakkında efsaneleştirilen korkunun bir kanıtı niteliğinde olmuştur. Yapıtın başlarında, otobüs şoförünün kasabanın boşaltılması konusunda belirttiği, kasabanın üstüne dağ çökmesi gerekçesi böylece yalanlanır. Kasabanın üstüne dağ çökeceği korkusu kişisel bir tecrübeden uzak toplumun oluşturduğu bir efsane haline gelir. Kasabanın terk edilmesi ancak kimsenin neden terk edildiğine anlam verememesi yayılarak toplumsal bir korku olur. Kasabanın terk edilmesinin nedeninin etraftaki insanlar tarafından bilinmemesi buna rağmen kimsenin gidip bakmaya cesaret edememesi, Anadolu insanına bir eleştiri niteliği de taşır. Yapıtın başında bu toplumsal korku ile tanışmayan bireysel korkuları olan Melek Hanım ve Remzi Tavdemir, kasabaya ne olduğunu merak etmekle yetinirken, defalarca onlara hatırlatılan bu korku, onları da bu toplumsal korkunun etkisi altına almıştır.

3. KORKUYLA MÜCADELE

Melek Hanım ve Remzi Tavdemir'in, “Yokuşlu Kasabasının” karşısındaki yolun kenarında, kendilerini bu kasabaya götürecek bir araç beklmeleri, umutsuz bir bekleyiştir. Yapıtın başından beri durdurdukları otobüs şoförleri, onları Yokuşlu'ya götürmeyi kabul etmediği gibi kasabaya gitmemeleri konusunda uyarır. Kimse onları götürmeyince, Melek Hanım ve Remzi Tavdemir'in yolun

karşısındaki ‘ceviz ağacının’ altına yerleşirler, kasabaya gitme umutlarını yavaş yavaş yitirirler. Melek Hanım ve Remzi Tavdemir, kasaba hakkındaki efsaneleri çok kez duyarlar ve bu efsanelerin etkisinden kurtulamazlar. Remzi Tavdemir ve Melek Hanım, yolun karşısındaki ‘ceviz ağacının’ altına yerleşerek korkunun sebebini araştırmaktansa güvende olacakları bir yer bularak geçici bir çözüm üretmeyi yani sorundan kaçışı seçmişlerdir. Bu kaçışı kısa zamanda özümseyen karı – koca, ceviz ağacının altına döşeklerini sererek uyur, ocaklarını kurarak yemek pişirir, sofralarını serip yemeklerini yer, Tavdemir Melek Hanım’ın kahvesini içer. Bunlar zamanla bir ritüele dönüşür. Hatta Melek Hanım ve Remzi Tavdemir, ceviz ağacının altını evleriymiş gibi sahiplenir, yoldan gelenleri de yanlarına çağırır, onları misafir ederler. Böylece ‘ceviz ağacı’ romanda, korkuya karşın sığınılacak bir yer olmasıyla, güvenin sembolü haline gelir. Remzi Tavdemir ve Melek Hanım’ın ceviz ağacının altına yerleşmeleri, “Yokuşlu Kasabasına” gitmeye niyetleri olmadığını bir göstergesi olmuştur. Çünkü ikisi de kasabada olan felaket her neyse, buna karşı bir korku duymaktadırlar. Yokuşlu Kasabası’na giderek orada korkulan gerçeği ve bu gerçeğin nedenini sorgulamak, görmek istememiş, var olan korkuyu kabul etmek ve bu korkuya göre hareket etmekle yetinmişlerdir. Ceviz ağacının altında güvende kalmayı, korkularıyla yüzleşmeye tercih etmişlerdir.

Korkuyla yüzleşmek istemeyen bu insanların bir başka kaçış noktaları sığındıkları umutlarıdır. Yokuşlu Kasabası’na ulaşabilme umudu, insanların korkularını bastırması ve bu korkulardan kaçabilmelerinin bir yolu olmuştur. “‘Kocaman yol.’ dedi Remzi Tavdemir. ‘Nasil olsa birisi geçecek.’” (Kemal, 2013: 35). Remzi Tavdemir, kimsenin Yokuşlu Kasabası’na gitmeyi kabul etmediğini bilir ve kendisi de kimsenin gitmeye cesaret edemediği bu kasabaya gitmeyi göze alamaz. Buna rağmen, kasabaya ulaşabileceğine dair bir umudu varmış gibi yaparak korkusunun üstünü kapatmaya çalışır. Melek Hanım ve ceviz ağacının altına misafir olan diğer yolcular da kasabaya gitme konusunda korku içindedirler; ancak çevrelerine kasabaya gitme konusunda umutlu olduklarını yansıtırlar.

Diğer figürlerle yolu ceviz ağacının altında kesişen Zeliha, Almanya’dan gelen bir gurbetçidir. Yazar bu figür aracılığıyla Anadolu’nun bir başka gerçekliğine daha işaret eder. Yapıtta çizilen Anadolu insanı tablosu, Anadolu’dan Almanya’ya çalışmaya giden insan modeli ile tamamlanmıştır. Anadolu

insanın bir zorunluluğudur gurbetçi olmak. Anadolu kendi toprağının insanını besleyemediği için insanlar Avrupa'ya özellikle de Almanya'ya işçi olarak giderler. Buralarda kendilerine yeni yaşamlar kuran insanlar gittikleri ülkelerin değerlerine göre şekillenmeye başlasalar da topraklarından kültürlerinden kopamazlar. Arada kalan bu insanlar Anadolu'nun bir diğer gerçeğidir. Zeliha, her ne kadar bu topraklara ait bir kadın olsa da Almanya'da yaşadığı için tavır ve giyim bakımından diğer kadınlardan farklıdır.

“Mini etek giymişti. Apartman pabuçları çok yüksekti, ayaklarını yerden kaldırmadan sürükleyerek ancak yürüyebiliyordu. İri göllü bir bluz giymişti, çorapları nakışlıydı alaca bulaca. Kocaman üç tane beşi bir yerde takmış boğazına. Bileklerinde dokuzar tane altın bilezik vardı. Parmağında büyük iki tane altın yüzük parlıyordu. Belindeki yeşil kemerin kalınlığı altı parmak gelirdi ve tokasında gene çok büyük ağzını açmış bir at başı, tunçtan.”
(Kemal, 2013: 43).

Zeliha, geleneksel bir kadın olan Melek Hanım'ın karşısı bir figür olarak var edilir. Melek Hanım eşyle var olan, tek işi yemek yapmak ve örgü örmekten ibaret olan titiz bir ev bir kadını olarak belirginleşir. Korkuyla mücadele etmek yerine ondan kaçan geleneksel bir kadın olan Melek Hanım'ın aksine Zeliha, eşinin gölgesinde yaşamayan, çalışan ve korkunun üzerine giden bir figür olarak betimlenir. Bu nedenle korku ile mücadelede öne çıkan bir figürdür. Giyim tarzı ve tavırları ile Zeliha, Avrupa'ya gitmesinin etkisi ile kültüründen kopan, gittiği yerin kültürünü yansıtan bir figür olmuştur. Zeliha, Almanya'da işçi olarak çalıştığı ve Almanya'da işçi olarak çalışmanın, Türkiye'de fabrikatör olmaktan daha çok kazandırdığının altını defalarca çizmiştir. Ülkesinde kadınların çalışamazken, kendisinin hem de Almanya'da çalıştığını vurgulayan Zeliha, bu nedenden özgür bir tavır sergilemektedir. Sergilediği özgür tavır, bir kadının bu kadar kendine güvenli hareket etmesini görmeye alışmayan Melek Hanım, Remzi Tavdemir ve diğer yolcular tarafından yadırganmıştır.

Zeliha, memleketine annesini görmeye eşi Hüsam ile gelmiştir. Onlar da Yokuşlu'ya gitmek isteyen ve gidemeyip ceviz ağacının altına yerleşen insanlardandır. Bu durumdan memnun olmayan Zeliha, şikâyet ederek gitmek ister; ancak her seferinde eşi Hüsam onun peşinden giderek onu geri getirir. Zeliha'nın başına buyruk ve özgüveni yüksek davranışları, onun Yokuşlu'ya gitmesini sağlar. Zeliha, bu yolla yol kenarındaki diğer insanlar onlardan farklı olduğunu ve onların yapamadıklarını yapabileceğini göstermeye çalışır. Buradaki insanlar, özellikle Melek Hanım, Zeliha'nın gösteriş

peşinde olduğunu düşünür. *“Bunlar gösteriş için kendilerini tutarlar da uçurumdan aşağı atarlar. Atarlar da paramparça olurlar. Sırf paramparça olmuş, desinler diye.”* (Kemal, 2013: 47). Aslında Zeliha da kasabaya girmeden önce korkunun etkisi altına girmiştir. Kimsenin kasabaya girmeye cesaretinin olmayışı, her ne kadar kendisinin farklı olduğu kanısında olsa da kendisini de bir süre sonra etkilemiştir. Herkesi etkisi altına alan korku, direnmesine rağmen Zeliha’yı da etkisi altına almıştır. *“Hiçbir şey duymuyor, düşünmüyordu. Korkunun ötesinde bir korku, ürküntünün ötesinde bir ürküntüdeydi. Sadece kasabaya yürüyordu, karanlığın içine dalmış.”* (Kemal, 2013: 51). Zeliha, kasabanın daha yolundayken korkmaya başlamış, ancak Hüsam’ın peşinden gelmeyeşine sinirlenip, kasabaya girme konusunda daha da hırslanmıştır: *“ ‘Kasaba, kasaba’ diye bağıyor, ‘ben de sana girerim, girerim.’ Diyor, sonra geriye dönüp kepek taşın üstüne oturuyor, Hüsam’ın gelmesini bekliyordu.(...)Bir kasabaya kalkıp yürüyor, bir cevizlere yönünü dönüyor.”* (Kemal, 2013: 51). Zeliha korkmasına rağmen, gururunun kırılmasını göze alamaz, gücünü göstermek için amacından dönmez. Zeliha dirense de “Yokuşlu Kasabası”na ne olduğu ile ilgili yayılmış olan efsanelerden etkilenir ve o da bu toplumsal korkunun bir kurbanı olur; kasabada gördüklerini, korkunun etkisiyle gerçeküstü olaylar ile yorumlar.

“Her yürüdükçe, her boşluğa daldıkça kâbusu artıyor, boğazını bir karanlık el sık ha sık ediyordu. Gölgeler uçuşuyordu alacakaranlıkta. Gölgeler gittikçe büyüyüp hışımlaşarak. (...)Yarasa doldu alacakaranlık fırt fırt diye kulağının dibinden uğultularla geçmeğe başladı. Bir şeyler çatırdadı, yer sarsılır gibi oldu. Ayaklarının altından toprak kayıyordu.” (Kemal, 2013: 52).

Hüsam eşi Zeliha’yı kasabadan çıkardıktan ve Zeliha kendine geldikten sonra, Melek Hanım ona kasabada ne gördüğünü, ne yaşadığını sormuş olsa da aslında bu soru çok da anlamlı değildir. Melek Hanım ve eşi kasabaya gitmeyi birçok kez denemelerine rağmen ve arayışın ardından kasabaya gitmenin bir yolunu bulamamalarının oluşturduğu umutsuzluk ve kapıldıkları korkuyla kasabada gerçekten ne olduğunu öğrenme istekleri ölür. Zeliha’ya yönelttiği soruları geçiştirmesi ve soruları sorduktan sonra hemen konuyu değiştirmesi, Melek Hanım’ın Zeliha’nın vereceği cevaptan bile korktuğunun bir göstergesidir. Yapıtın sonunda Melek Hanım, gibi korkuyla baş edemeyen Anadolu gerçekliğinin ürünü olan figürlerin körü körüne inandıkları korkunun karşısında yenilgiyi kabul ettikleri ve mücadeleden uzak kaçıışı tercih ettikleri bir gerçeklik olarak vurgulanır.

4. SONUÇ

Yapılan bu tezde, cevap aranan araştırma sorusu, “Yaşar Kemal, *Tek Kanatlı Bir Kuş* adlı romanında, toplumun yarattığı korkuları, neden ve sonuçlarıyla Anadolu insanı modeli aracılığıyla nasıl ele almıştır?” olmuştur. Çalışmanın sonunda, Yaşar Kemal’in yapıtında Anadolu insanı modelinin, yapıtta ele alınan ana sorunsal “korku”nun toplumsallaşmasında etkili olduğu kanısına varılmıştır. Anadolu insanının, karşılaştığı korkular karşısında, bu korkuların kaynaklarını aramaması sonucunda, toplum arasında yayılan duyumlara şüphe duymaksızın inanması; yapıtta odak ve yan figürler aracılığıyla işlenmiştir. Odak figürler, Melek Hanım ve Remzi Tavdemir’in, bireysellikten çıkıp toplumsallaşan, hatta nedeninin bilinmemesi ile birlikte ‘efsaneleşen’ korkuya kapılması, onların bu korkunun kaynağını araştırmamaları ile başlamıştır. Melek Hanım ve Remzi Tavdemir, bu korkunun toplumu nasıl etkisi altına aldığını görmeden önce, “Yokuşlu Kasabasına” gitmek konusunda kararlıyken; bu korku ile karşı karşıya kalmaları ile birlikte sorgulamayı bırakmışlar, kasabaya ‘bir şey’ olduğunu kabul etmişlerdir. Çalışmada aranan, “korkunun nedenleri”nden en önemlisi, ‘merak’ hissinin tatmin edilmemesi olmuştur. Yapıtta bu neden, odak figür Melek Hanım ve Remzi Tavdemir’in korkuya kapılmaları ile birlikte, kasabaya ne olduğunu sorgulamaktan vazgeçmeleri ile gözler önüne serilmiştir. Yaşar Kemal, 1943’te başladığı yazarlık kariyeri boyunca, yapıtlarında, içinde bulunduğu toplumun özellik ve yansımalarını barındırması ile tanınmaktadır. Kemal’in bu yansımaları zaman zaman, kendi toplumuna yaptığı özeleştirel tadında olmuştur. Yaşar Kemal’in en son yapıtı olan *Tek Kanatlı Bir Kuş*’da da aynı özellik gözetilmiştir. Ele aldığı, “korku” sorunsalının, toplum içinde yayılmasında ve “korkunun” kitleleri etkisi altına almasında Anadolu insanı modelinin etkisi, eleştiriye varan bir tutumla okuyuculara aktarılmıştır. Yaşar Kemal, korkuların toplumsallaşmasındaki en büyük nedenin, korkunun kaynağının aranmaması ve bulunmaması olduğunu savunur.

Tüm toplumu etkisi altına almaya başlayan korku, beraberinde çaresizlik duygusunu getirir. Korku duyan kitleler, bu korkuya karşı gelmez; öyle ki yapıtta, korkmaya başlayan Melek Hanım ve Remzi Tavdemir, sahip oldukları bu korkuyu bir noktadan sonra kabul eder ve düzenlerini bu korkuya karşı gelmeyecek şekilde kaçış üzere kurarlar. Efsaneleşen korkuların etkisinde kalırlar, bu korkularla savaşırlar, karşı çıkamazlar; sonunda korkudan korkar hale gelirler.

Bu çalışmadan sonra, bu çalışmayı tamamlayacak nitelikte bir çalışma yapılacak olsa, “Yaşar Kemal’in *Tek Kanatlı Bir Kuş* yapıtında, odak ve yan figürlerin toplumsallaşan korkuya tepkileri” sorusu etrafında çalışılabilir. Figürlerin karakter yapıları, kültürleri ve geçmişleri, karşılıklarına çıkan bir korkuda verecekleri tepkileri şekillendirir. Bu tezde araştırılan, toplumsal korku, bu korkunun nedenleri ve bu korkuların sonuçları niteliğinde olan, korkuyla mücadele evrelerinin ardından, figürlerin karakterleri çerçevesinde, bu korkuya karşı verdikleri tepkilerinin farklılaşması araştırılarak, yapıttaki “korku” izleği irdelenmiş olur.

5. KAYNAKÇA

- Gürsel, Nedim. *Yaşar Kemal*. İstanbul: Doğan Kitap, Ekim 2008
- Uludere, Ferhat. *Yaşar Kemal'e İtiraf*. 13 Ekim 2012
- Göçer, Pınar. *Korkunun Romanı*. 21 Kasım 2013
- Güzelce, Bedia Ceylan. *Biraz da Korku'dur Anadolu*. 17 Eylül 2013